

svårigheter som problemen innesluta och de missgrepp som äro av betydelse som erfarenhetsrön. Denna delvis rätt svarta skildring av de reella förhållandena bör dock inte undanskymma det faktum, att de svenska fångvårdsreformerna innesluta fröet till något nytt, som måste bli välsignelsebringande. Det skulle glädja mig, om mina åhörare ur skildringen också kunnat utläsa det positiva, att när en verksamhet riktigt råkat i lägervall, då blir arbetet där alldeles särskilt stimulerande och givande.

Torsten Sondén.

Om läkares tystnadsplikt enligt finsk rätt.

Av jur. doktor INKERI ANTTILA, Helsingfors.

I lagen angående utövning av läkarkallet av den 23 januari 1925 ingår i § 10 följande bestämmelse: „Om läkares förtegenhetsplikt gäller vad därom särskilt är stadgat.“ Detta kortfattade stadgande innehåller således endast en hänvisning till gällande lagstiftning för övrigt. I enlighet med de år 1824 och 1880 utarbetade formulären för avgivande av läkareed förband sig läkaren uttryckligen att iakttaga förtegenhet med avseende å de hemligheter han fått kännedom om vid utövningen av sitt yrke. Ehuru nu gällande läkarförsäkran icke innehåller detta moment, är det alldeles uppenbart att en dylik förtegenhetsplikt allt fortfarande existerar, vilket också framgår av flera stadganden i Finlands lagstiftning.

I första hand må härvid nämnas stadgandet i SL 38:3, enligt vilket, för vissa yrkesutövares vidkommande, yppande av hemlighet, varom kännedom erhållits vid utövandet av respektive yrken, är att betrakta som straffbar handling. Beträffande läkare stadgas som följer: „Uppenbarar läkare eller sådan persons biträde i yrket olofligen enskild persons eller familjs hemlighet, hvarom han eller hon i utövningen av yrket fått kännedom, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.“ Det har i allmänhet ansetts, att begreppet hemlighet i stadgandet närmast avser sådan omständighet, vars hemlighållande för vederbörande är av speciellt intresse. Om det således är likgiltigt för patienten att vissa fakta yppas, behöver lä-

karen icke vinnlägga sig om att hemlighålla dessa. Däremot torde en läkare alltid, då en patient uttryckligen framhållit att någon omständighet skall hållas hemlig eller läkaren annars inser att detta är hans önskan, iakttaga förtegenhet beträffande sådan omständighet. Tystnadsplikten omfattar icke allenast sådant som patienten speciellt anförtrott läkaren utan också andra omständigheter, vilka läkaren i samband med sin yrkesutövning kommit underfund med. Förutom hemlighet, som berör patienten personligen, är läkaren skyldig att bevara hemlighet som gäller någon utomstående, i främsta rummet medlem av patientens familj.

Yppandet av hemlighet innebär antingen skriftligt eller muntligt delgivande, t. o. m. ett konkludent uttalande kan under vissa omständigheter vara straffbart. Läkaren bör förhålla sig så, att icke hans uppträdande ger anledning till några slutledningar angående t. ex. arten av en patients sjukdom. För att en omständighet skall betraktas som en hemlighet förutsättes visserligen, att densamma icke är allmänt känd, men å andra sidan innebär obestämda rykten icke heller att något är ett känt faktum, varför en läkare, om han i ett dylikt fall ökar sannolikhetsmomentet genom något uttalande, otvivelaktigt gör sig skyldig till straffbart åsidosättande av sin tystnadsplikt.

De största tolkningssvårigheterna erbjuder uttrycket „olofligen“ i ovannämnda stadgande. Det är klart, att en läkare icke gjort sig skyldig till straffbart uppenbarande av hemlighet, om den person, vars intressen kunnat skadas genom detta uppenbarande, givit sitt samtycke därtill. Men det finns också andra normer, vilka berättiga och t. o. m. förplikta en läkare att svika sin tystnadsplikt.

En fråga, som varit föremål för mycken diskussion såväl i Finland som i många andra europeiska länder har gällt läkares skyldighet att uppträda som vittne i rättegång, varigenom han genom avgiven utsaga skulle komma att uppenbara hemlighet, som kommit till hans kännedom vid yrkesutövningen. I motsats till den av juristerna förfäktade åsikten, att tystnadsplikten bör vika för bevisningsskyldigheten, ha läkarna varit synnerligen obenägna att avstå från sin tystnadsplikt och det har t. o. m. förekommit fall, då läkare föredragit att böta för visad tredska inför rätta, framom att frångå sin princip. Från och med ingången av detta år har emellertid, genom en fullständig omarbetning av Rättegångsbalkens 17 kapitel, ett nytt bevisinstitut trätt i kraft, där man genom ett positivt stadgande försökt lösa också denna fråga. I RB 17:23 stadgas, att vittnesmål icke må

avläggas av läkare om vad han på grund av sin ställning erfarit och vad till följd av sakens natur bör hemlighållas, såframt icke den, i vars intresse tystnadsplikten påbjudits, samtycker till avgivande av vittnesmålet. I 3 momentet av samma stadgande göres likväl det undantaget, att läkare kan, genom rättens beslut, förpliktas att vittna i saken, då allmän åklagare utför åtal för brott å vilket kan följa sex års tukthus eller strängare straff, eller för försök till eller delaktighet i dylikt brott. Ur 12 § i samma kapitel framgår det dessutom, att den, vilken tystnadsplikt åvilar, ej heller är berättigad att inför rätta förete handling, vars innehåll är sådant, att han ej må höras som vittne därom. Det är skäl att i detta sammanhang ytterligare omnämna, att i RB 17:65, vari stadgas om förhör med part under sanningsförsäkran, hänvisning göres bl. a. till § 23; vilket utvisar, att läkaren är bunden av sin tystnadsplikt även då han är part i målet.

Stadgandet i RB 17:23 om förbud mot användande av läkare som vittne är ingalunde klar. Ur uttrycket „och vad till följd av sakens natur bör hemlighållas“ framgår icke alls vad som avses med „sakens natur“ och på vem det ankommer att avgöra denna fråga. Ett ovillkorligt fasthållande vid avsikten med läkarens tystnadsplikt skulle leda därtill, att en läkare aldrig, på enskild parts begäran, skulle ha rätt att utfärda intyg eller uppträda som vittne inför rätta, om icke hans patient därtill givit sitt samtycke. Man kan tänka sig t. ex. ett sådant fall, att endera maken i ett äktenskap söker skilsmässa på grund av att andra maken vårdas för sinnessjukdom. I vår äktenskapslagstiftning ingår en uttrycklig anvisning om, att käranden under sådana omständigheter skall vända sig till läkare för att få sjukdomens beskaffenhet klarlagd. Läkaren har emellertid inga möjligheter att utfärda ett dylikt intyg, ty också om den sinnessjuka skulle gå in på, att läkaren finge bryta mot sin tystnadsplikt, så är det tvivel underkastat huruvida man kan tillmäta sådant medgivande någon rättslig betydelse. Visserligen kan man härtill invända, att det egentligen är den sinnessjukes förmyndares sak, att giva detta samtycke. Men om svaranden ännu icke blivit ställd under förmyndarskap, så kan förordnande av förmyndare likaså föranleda svårigheter i och med att läkaren icke är berättigad att till rätten inlämna intyg om sinnessjukdomens art. Våra läkare äro, i detta nu, då de nya lagen just trätt i kraft, synnerligen villrådiga om vilka slag av intyg de äro berättigade att utfärda och vilka ej. Då de båda ovan relaterade fallen säkert icke äro de enda där en ovillkorlig tystnadsplikt skulle

komma att leda till svårigheter, torde lagens ordalydelse böra tolkas så, att läkare, på samma sätt som hittills, har rätt att utfärda intyg, då sådant är särskild påbjudet i någon annan lag. Såväl i äktenskapslagen som förmynderskapslagen förutsättas fall, där läkare bör handla i enlighet med denna princip, och i ett lagförslag angående reformering av rättegångsbalken av år 1937 upptagas dessa två fall som undantag från regeln, att läkare icke får uppträda som vittne. Åsikterna härom äro emellertid mycket delade. Alldeles klart är det däremot, att då fråga är om en sådan omständighet, som lika bra kan bevisas på något annat sätt än genom läkarintyg, läkaren bör vägra att utfärda sådant intyg.

Vår rättsordning känner många fall, där läkare är skyldig att åt olika myndigheter lämna uppgifter beträffande sina patienter, genom ifyllande av bestämda formulär. Genom ett dylikt förfarande gör han sig naturligtvis icke skyldig till brott mot påbjuden tystnadsplikt, om han bara sörjer för att uppgifterna icke råka i händerna på någon obehörig. Sådan skyldighet att lämna uppgifter är bl. a. föreskriven i Hälsovårdsstadgan med avseende å epidemiska sjukdomar, i Tuberkuloslagen och i lagen om könssjukdomar. Läkaren har visserligen möjlighet att utesluta patientens namn, om denne frivilligt underkastar sig vård. Också då det gäller försäkringsfrågor är läkare skyldig att lämna uppgifter till försäkringsanstalt. Likaså ankommer det på honom att till registermyndigheterna utfärda dödsattester. Han är dock icke tvungen att i ord angiva dödsorsaken, ty en förordning av år 1935 tillåter honom att i formuläret endast anteckna ett nummer som hänvisar till en viss förteckning. Intyg, som fordras för att eldbegänselse skall få äga rum, måste däremot vara något mer detaljerat, emedan läkare i en sådan attest uttryckligen bör intyga, att anledning icke föreligger till förmodan, att dödsorsaken skulle fordra rättsmedicinsk likbesiktning.

På sjukhusen antecknar läkaren personalia och andra fakta rörande patienten i sjukberättelsen och kortregistret. En del reglementen tillåta, att patientens namn icke antecknas, om denne uttrycker önskmål härom. Läkaren bär ansvaret för att obehöriga icke bliva i tillfälle att taga del av sjukhusets handlingar. Tryckfrihetslagens 28 § förbjuder offentliggörandet av sjukhusanteckningar rörande enskild person, om icke den, vilken anteckningen berör, därtill givit sitt medgivande, eller lag eller förordning så kräver. Sedan gammalt har det ansetts självklart — därom stadgades även i pressförordningen av